

Hea klient!

On vana tuntud tõde, et vahel tuleb koduseid asju vaadata pisut kaugemalt. Paljudele eestlastele andis selleks hea võimaluse hiljuti Läti Vabariigi pealinnas Riias toimunud järjekordne Baltimaade tõuaretuse ja geneetika konverents, kus Eesti oma heade tulemustega esile tõusis. Justkui kirsina tordil kõlas Läti lektori Dr. Andris Miglavsi iseloomustus, et Eesti on piimatootmise osas “Balti väike tiiger”. Loomulikult oli uhke tunne olla eestlane, kui Eesti Maaülikooli teadlased avalikustasid oma Balti kolleegidele transgeense kloonvasika saavutuse, mis ületas ka Eesti meedias uudisekännise oluliselt kõrgemalt, kui tavapärased põllumajandusuudised. Kahjuks ei olnud seekordsel konverentsil ettekannet, mis võrdleks Baltimaade lihatootmist üldisemalt või siis erinevaid lihatootmissektoreid eraldi, mistõttu jäi lihasektoris toimuv pisut tahaplaanile.

Kohaliku loomakasvatusektori viimaste aastate tegevuse kokkuvõtmine toimus septembri lõpus Eesti aretusorganisatsioonide loodud Eesti Tõuloomakasvatavate Liidu 20. aastapäeva tähistamisel, kus iga aretusorganisatsioon andis lühikese ülevaate toimunud. Jõudluskontrolli Keskuse nimel soovin õnne kõigile aretajatele selle tähtpäeva puhul!

Kaivo Ilves
Jõudluskontrolli Keskuse direktor

Uudised**Üle 18 000 kg laktatsioonid**

Saaremaal asuva Kõljala POÜ lehm Miilas saavutas eesti punast tõugu lehmade seas läbi aegade suurima 305-päevase laktatsiooni piimatoodangu. EPK uue rekordlehma neljanda laktatsiooni piimatoodang oli 18 189 kilo. Keskmiseks päevatoodanguks on selliselt lüpsval lehmalt vähemalt 59 kg piima päevas, kuid loomulikult on toodang laktatsiooni alguses kõrgem ja hiljem väiksem. Tema eelnevad kolm laktatsiooni on olnud üle 11 000 kilo, neist kõrgeim oli esimene – 11 473 kilo.

Üldse on Eestis 18 000 kg toodanguni laktatsiooni jooksul jõudnud 9 lehma, ülejäänud 8 lehma tõuks on EHF ja kõrgeim on neist Tartu Agro ASi lehma Jacqueline toodang – 18 935 kg. Tema oli esimene 18 000 kg piiri ületaja ning on praegu ka kõige enam piima tootnud lehm Eestimaal – 134 903 kg (seisuga 22.08.2013). Neist üheksast lehmast, kes on ületanud 18 000 kg, kuulub neli lehma Tartu Agro ASile, kaks Kõljala POÜle, kaks Torma POÜle ja üks on Männiku Piim OÜ lehm. Kõik need lehmad on lüpsnud sellise toodangu saavutamiseks 305 päeva täis.

Rahvusvahelised loomade märgistamise arutelud Eestis

Jõudluskontrolli Keskus võõrustas septembri lõpus kaht loomade märgistamise töökoosolekut: ICARi loomade märgistamise töögrupi ja ISO loomade elektroonilise märgistamise töögrupi arutelu. Töökoosolekutel osalesid suurimad märgistamisvahendite tootjad, kõik rahvusvaheliselt tunnustatud märgistamisvahendeid testivad laboratooriumid ja ka mitmete suurriikide esindajad, kus loomade (elektrooniline) märgistamine on levinud (Austraalia, Brasiilia, Euroopa riigid, Kanada, USA). Peamised teemad olid: kuidas tagada märkide sõltumatu kvaliteedikontroll lähtuvalt lõppkasutaja vaatenurgast ning kuidas parandada elektrooniliste märgistamisvahendite testimissüsteemi selliselt, et takistada tootja pahatahtlikkuse tõttu ebakvaliteetsete või tunnustamata toodete turule jõudmist.

Lambakasvatavate selts propageerib elektroonilisi kõrvamärke

Kuna lammaste ekspordil kehtib nõue, et lambad peavad olema elektrooniliselt märgistatud, siis märgistab üha rohkem ja rohkem lambakasvatavaid oma lambaid esmase elektroonilise kõrvamärgiga.

Lammaste jõudluskontrolli läbiviimisel hinnatakse tõulambaid erinevate parameetrite järgi. Hindamise ja andmete andmebaasi sisestamise lihtsustamiseks tellis Eesti Lambakasvatavate Selts Jõudluskontrolli Keskuselt elektrooniliste kõrvamärkide lugeja Datamars GES3S lammaste identifitseerimiseks ja testiandmete registreerimiseks, ning tarkvara, mis võimaldab lammaste testimisandmed lugejast otse lammaste infosüsteemi salvestada. Muudatus välistab nüüdsest elektrooniliste kõrvamärkidega märgistatud lammaste andmete paberile kirjutamise. Andmed sisestatakse otse lugejasse ja hiljem kantakse loodud failid otse andmebaasi.

XVI Balti aretuse ja geneetika konverents Lätis

11.–12. september toimus Balti tõuaretuse ja geneetika konverents, seal räägiti kajastub põhjalikumalt Sõnumite siseküljel.

Lätis oli eelmisel aastal jõudluskontrollialuste lehmade keskmine piimatoodang 6489 kg, veiseid oli kokku pisut üle 390 000, neist piimalehmi 164 600. Jõudluskontrollis on 78% lehmadest. Väiketootjate osakaal Lätis on suur, piimatootmisega tegeleb 25 740 ettevõtet, karja keskmine suurus on 6,4 lehma. 40% karjades on vähem kui 20 lehma. Eelmisel aastal toodeti Lätis 874 000 tonni piima, 79 000 tonni liha (tapakaalus) ja 671 miljonit muna.

Leedus oli 2013. alguse seisuga ~720 000 veist, neist piimalehmi 331 100. Jõudluskontrolli tehakse 43% karjades, 2012. a oli nende keskmine piimatoodang 6703 kg. Ka Leedus on väikeste karjade osatähtsus suur – umbes 41% loomadest peetakse kuni 10-pealistes karjades. Leedus on lihaveiseid 130 400, neist puhtatõulisi on 14 600, see on suurim puhtatõuliste lihaveiste populatsioon Balti riikides.

Lihaveisekasvatusest XVI Balti tõuaretuse ja geneetika konverentsil

11. ja 12. septembril 2013 toimus Riias XVI Balti tõuaretuse ja geneetika konverents, millest lisaks Baltimaade teadlastele ja tõuaretusega seotud inimestele võtsid osa ka külalised Ukrainast, Gruusiast, Soomest, Rootsist, Norrast, Saksamaalt, Suurbritanniast, Iirimaa ja Tšehhist. Konverentsi korraldajad olid programmi koostamisel teinud suure töö, ettekannete teemadering oli huvitav ning lektorid professionaalsed. Järgevalt huvitavat lihaveisekasvatatajale.

Seekordse Balti aretuskonverentsi lihatootmise sektsiooni esimest istungit juhatasid ICARi töögrupi Interbeef juht Brian Wickham Iirimaa ja endine kõrge riigiametnik, nüüd lihaveisefarmi omanik Dainis Rungulis Lätist, rõhutades sellega lihaveisekasvatuse osakaalu kasvu Balti riikide loomakasvatustes.

Lihaveisekasvatusest rääkisid kolm esinejat: B. Wickham, D. Rungulis ja kolmandana Per Martensson Rootsist. P. Martensson andis oma ettekandes “Lihaveiste aretus Rootsist – eesmärgid, meetodid ja tulemused” põhjaliku ülevaate lihaveisekasvatuse seisust, aretuse eesmärkidest ning saavutatud tulemustest. Šarolee aretusorganisatsiooni esindajana olid eesmärgid ja saavutatud tulemused esitatud nimetatud tõu andmetel. Mõned arvud 2012. a tulemuste kohta:

- keskmine sünnikaal pullikul 49 kg ja lehmikul 46 kg (vastavad täpselt püstitatud aretuseesmärgile);
- keskmiselt 99,5 võõrutatud vasikat 100 poegimise kohta;
- keskmine poegimisvanus 25,6 kuud ja poegimisvahemik 12,5 kuud;
- keskmine mass aastasel pullikul 588 kg ja lehmikul 446 kg.

D. Rungulis esitas põgusa ülevaate lihaveisekasvatuse arengust Lätis ja tutvustas Šveitsi-Balti projekti Baltic Grassland-Beef. Projekti taotluseks on loodussõbralik ja loomasõbralik veiseliha tootmine Šveitsi tarbijale. Balti riikide lihaveisekasvatatajatel on selle projekti kaudu võimalik osaleda Šveitsi eksporditava veiseliha tootmisel, kui nende loomad kui ka kogu lihaveisekasvatust vastab projektis kehtestatud tingimustele.

B. Wickhami ettekanne tutvustas ICARi juurde loodud töögrupi Interbeef olemust ja tegevusi. Autori käsitluses on Interbeef kui institutsioon vajalik järgnevate aastakümnete pidevalt kasvava maailma rahvastiku toiduga varustamise toetamiseks. Interbeef aitab vahendada teadmisi ja kogemusi lihaveiste jõudlusandmete kogumise ja geneetilise hindamise kohta, koostab juhendeid ja standardeid, arendab riikidevahelist geneetilist hindamist ning edendab genoomhindamise korraldamist. Interbeefi riikidevahelise geneetilise hindamise kaudu selgitatakse välja parimad loomad, kelle kasutamine aitab aretajal oma aretuseesmärki täites senisest kasumlikumalt toota. Interbulli ja Interbeefi toimimises on oluline erinevus – Interbulli puhul kasutatakse aretustunnuse geneetiliseks hindamiseks igas riigis hinnatud pullide aretusväärtust, Interbeefi puhul kasutatakse aretustunnuse geneetiliseks hindamiseks kõikide osalevate maade hindamise lähteandmeid. Esimene ametlik jõudlustunnuste (võõrutuskaal) geneetiline

hindamine limusiini ja šarolee tõu andmete põhjal on kavandatud 2013. a septembrikuusse. Arendamisel on vahendid poegimistunnuste riikidevaheliseks hindamiseks. Interbeefiga on praeguseks ühinenud 12 riiki, nende seas käesoleva aasta kevadel liitunud Läti.

Mart Uba
biomeetria sektori juhataja

Lihaveisekasvatusest värskest alustanu pilgu läbi

Nii nagu ehk enamiku maiste asjadega, saab kõik alguse mõttest midagi uut ette võtta, muuta või laiendada. Minu mõte lihaveisekasvatusega tegelema hakata on ehk kolm kuni neli aastat vanem loomade saabumise kuupäevast eelmise aasta oktoobri lõpus. Kuna minu tegevus ettevõtjana on tihedalt seotud loomakasvatusega ja koolihariduselt olen loomaarst, siis esmapilgul ehk ei näigi see otsus väga arengu “kingsepast kosmonaudiks” moodi välja.

Tänaseks, kus aastaring kogemust täis tiksuma hakkab, on aga algne kõrgvõitu lennukaar pisut maalähedasemaks muutunud ja roosakad prillid ka ninalt pudenenud.

Sobiv tõug. See on lihaveisekasvatusega alustades üks kõige tähtsamaid küsimusi. Enne sellele küsimusele vastamist tasuks pikalt mõelda, sest vale vastus tähendab enamasti pettunud peremeest ja õnnetuid loomi. Et sellele küsimusele vastata, peaks enne paigas olema **eesmärk** – kas maastikuhooldus, lihatootmine või tõuloomade müük (aretuskari). Kõiki kolme enamasti heal tasemel kokku panna ei õnnestu. Minu esimeseks plaaniks oli „hooldevaba” šoti mägiveise või gallovei kari peajasjalikult endisi söötis karjakopleid hooldama, sest intensiivsema tõu valik sellisele kõnnumaale oleks olnud ilmne vigas. Kopleid niites ja tarastades selgus aga kurb tõsiasi – need olid tihedalt vana okastraati täis, mis nüüd osaliselt ka niiduki poolt purustatud ja kenasti laiaili külvatud oli. Asi lõppes üleskündmise ja kultuurkarjamaa rajamisega. Kuna selline vaev nähtud ja kulu kantud sai, siis osutus võimalikuks valida ka intensiivsem tõug. Selleks sai valitud heade emaomadustega, rahulik ja piimakas simmental. Kui **söödabaas** on korralik, siis tasuvad need loomad selle vaeva ka väga hea kaaluibega.

Minu tagasihoidlik kogemus kinnitab seda, et suurema/intensiivsema tõu puhul tasuks igal juhul investeerida kultuurrohumaa rajamisse. On oluline vahe toitainetes ja energias, mida loom saab lopsakalt raihena, ristiku, timuti rohumaalt ja sellel, mida ta saab rinnuni ohakate, oblikate ja orasheinaga vahelduvast võsast. Kui viimasel müttab ekstensiivne tõug, siis pole probleemi, kui aga intensiivne tõug, nagu näiteks limusiin, šarolee või simmental, siis on tulemus enamasti nukker – suurevõitu pea kurtunud kere küljes. Kahjuks kohtab sellist pilti siin-seal Eestimaal küll. Siit tuleb välja üks peamisi väärromantilisi mõttemalle, mis näeb välja umbes selline – heh, lähen ka maale ja hakkan lihaveiseid kasvatama. Ostan loomad, lasen võssa, aasta pärast ajan prisked purikad sealt välja ja realiseerin kobedaks rahaks. Et siis justkui vähe tööd ja palju raha.

Tuleb tunnistada, et mu enese suurim „roosa prill” oli samuti seotud just uskumisega, et tegemist on suhteliselt töövaese tegevusalaga.

Alguses (enne loomade saabumist) meenutas olukord pisut militaarvaldkonnast tuttavat taktikalist planeerimist, staabitööd mõnusalt soojas toas maakaardi kohale kummardunult ja enesekindlalt tulevaste karjade ja lautade paiknemisalasid märkides. Umbes nii, et siia 50 looma, sinna 20 looma, sinna veel 30 jne – mida suurem number, seda parem. Kui aga loomad kord saabusid, siis näitas elu endisele staabiohvitserile koha kätte sõdurina külmas kaevikus koos kõigi probleemidega, mis robinal lahendamist tahtsid. Mis ma sellega öelda tahan on see, et tegu on elusolenditega, kes tahavad igakülgset hoolt ja tööd. **Tööd** on lihaveistega tegelikult palju. Palju just siis, kui teha seda nii, nagu peab, see tähendab kõiki looma vajadusi arvestades. Nurki võib alati lõigata ja kergema vastupanu teed minna, jättes midagi vajalikkku tegemata, kuid enamasti palutakse selle pärast hiljem ikkagi kassat juurde, tihti intressidega...

Millele siis aega ja raha kulub?

- Loom tahab head ja kvaliteetset sööta (k.a mineraalsööt) ja allapanu
- Ka lihaveis vajab tegelikult talvist peavarju (üksikute eranditega)
- Loomale tuleb ka talvel tagada puhas joogivesi ja seda mitte lume näol
- Sõrad tuleb õigeaegselt värkida
- Süstemaatilisel tuleb teha nii sise- kui välisparasiitide tõrje
- Poegimiste perioodil tuleb valmis olla ebaregulaarseks ja lahjaks uneajaks
- Tuleb valmis olla sünnitusabi andma ja kantseldama võimalikke elujõuetuid vasikaid
- Vasikad tuleb kaaluda ja märgistada
- Hiljem tuleb vasikad veel kaks korda kaaluda (juhul kui kari on jõudluskontrollis)
- Karja tuleb muretseda hea pull või loomad kunstlikult seemendada
- Loomadelt tuleb korra aastas analüüsideks võtta verd
- Loomad tuleb grupeerida ja sorteerida

Kindlasti ei saa üle ega ümber kogumisaedade ja fikseerimispuuri soetamisest. Kui kari on jõudluskontrollis, mis puhtatõulise karja puhul on loomulik, siis lisandub sellele ka korralik kaalusüsteem. Kõigele sellele lisandub vajadus rajada kilomeetrite viisi elektritara ja seda hooldada. Hooldamist ja uuendamist vajavad ka rohumaad. Kõik see maksab. Maksab väga palju **raha** ja nõuab palju **aega**. See kehtib kahjuks ka neile, kes ise hõlpsasti peedist pesumasinala trumli teeksid.

Kogu see tõine argipäev on vähemasti mind veennud ühes – pigem siis vähem loomi, aga kõigile piisav tähelepanu ja heaolu. Need on väga lühidalt minu tähelepanekud ja veendumused, mida vanadel tegijatel ehk igavgi lugeda. Neile, kes lihaveisekasvatusega algust teha plaanivad, on see ehk pisike mõtteaine enne otsustavat sammu.

Kunagi tavatses mu langevarjuinstruktor peale teoreetilise osa lõppu (mis kubises kõikvõimalikest katastroofistsenaariumitest)

öelda: „Kes peale tänast ümber mõelnud pole, on homme hüppele oodatud ...”

Et mu jutt liiga apokalüptiliselt ei kõlaks, tuleb lõpuks lisada, et loomadega tegelemine siiski ainult ei vii ega võta, vaid ka annab. Siinkohal ei pidanud ma silmas üksnes asja materiaalsel poolt. Kuid tikub olema nii, et kui looma ei nõõgi, on ka materiaalne külg hiljem tugevam.

Kui teete, tehke kirega ja nii nagu peab! Süvenege, vahetage kogemusi, lugege ja tundke asja vastu sisulist huvi.

Edu soovides!

Indrek Ostrat

Nõuanne aretusveiste importimisel

Viimastel aastatel on hoogustunud aretusveiste ostmise välisriikidest. Tahan siinjuures rõhutada mõningaid reegleid, mida ostjad järgima peavad.

1. Ära osta „põrsast kotis“, s.t tee loomade valik ise (või palu abi aretusspetsialistidelt). Leia aeg, et sõita loomi välismaale üle vaatama, veendumaks veiste soovitud kvaliteedi ning tervisliku olukorra, aretustulemuste ja põlvnemise õigsuses.

2. Eestisse saabudes peab veisega kaasaas olema:

- veise pass;
- reeglitele vastav veterinaarsertifikaat;
- Euroopa Liidu reeglitele (EU 2005/379) vastav põlvnemistunnistus, millel peab olema näidatud vähemalt kaks rida eellasi.

Põlvnemistunnistuse reeglid. Veenduge, et soovitud veistele üldse väljastatakse põlvnemistunnistused. On riike (nt Prantsusmaa), kust ei olegi võimalik kõikidele veistele põlvnemistunnistust saada. Põlvnemistunnistuse peab olema välja andnud tunnustatud aretusorganisatsioon ning selle peab oma allkirjaga kinnitama isik, kes aretusorganisatsioonis tunnistuste eest vastutab (pitsat kinnituseks on soovitav). Ostes tiineid mullikaid on viljastamise aeg ja viljastanud isalooma infole viitamine põlvnemistunnistusel kohustuslik. Nn tulevase isa põlvnemine peab ostu puhul kaasaas olema.

3. Aretuspulle ostes nõudke geneetilist ekspertiisi pulli sünnimaal. Nii on kindel, et ostate õigete põlvnemisandmetega pulli. Kui geneetiline ekspertiis on tehtud, siis nõudke sellekohast kaaskirja. Teatavasti on pulli tõuraamatusse kandmise üks tingimusi geneetilise ekspertiisi läbimine. Juhul, kui pulli sünnimaal uuringut teostatud ei ole, tuleb seda teha Eestis. Samas saame siin teha vaid pulli geneetilise identifitseerimise, mis ei tähenda põlvnemise kinnitust, vaid seda, et tulevikus saame väita, kas uuritavad järglased on konkreetse pulli omad või mitte.

Tõnu Põlluäär

*Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu
tõuraamatu- ja aretusosakonna juhataja*

Ümmargused tähtpäevad sigade jõudluskontrollis

2013. aastal möödub 30 aastat ajast, mil alustati sigade jõudluskontrolli arvutite abil. Algselt nimetati seda masinarvutuseks. Töö käis nii, et farmidest edastati sigade jõudlusandmed JKK-sse spetsiaalsetel pabervormidel, millelt need sisestati arvutisse. Aasta lõpus koostati farmile kokkuvõtteid, mida tol ajal nimetati seakarja boniteerimiseks. Esimesed alustajad olid Ülenurme Öppe- ja Katsemajand, Avangardi kolhoos, Laeva Katsesovhoos Tartu rajoonist ja Saverna kolhoos Põlva rajoonist. Sellist jõudlusandmete kogumise süsteemi kasutati 15 aastat, mis on ka ümmargune number.

30 aastat jõudluskontrolli arvuti abil täitub ühel JKK praegustest klientidest – Jampo Seakasvatuse Osaiühingul (endine Avangardi kolhoos). Mainimata ei saa jätta ka seda, et 30-aastase arengu on JKK-ga kaasa teinud Jampo Seakasvatuse Osaiühingu juht Eeva Kõomägi. Suured tänud talle oma kogemuste jagamisel sigade jõudluskontrolli süsteemi arendamisel!

Poole vähem aega ehk 15 aastat möödub Oracle'i andmebaasi loomisest, mis omakorda võimaldas kasutusele võtta personaalarvutid. Seega on meie seakasvatavad farmides kogunud personaalarvutitega jõudlusandmeid 15 aastat. Esimene tarkvaraprogramm, db-Planer, osteti Saksamaalt ja seda kasutati 7 aastat. db-Planeri vahetas välja Jõudluskontrolli Keskuses valminud Possu programm, mida praeguseks on kasutatud juba 8 aastat.

Külli Kersten
sigade jõudluskontrolli sektori juhataja

Tänavused vissivõistlused

Saarte Viss korraldati 12. juunil Upal 16. korda. Osales 11 loomaomanikku 49 lehmaga. Esmaspoeginute klassi võitja eesti punast tõugu loomade seas oli Kõljala

Põllumajandusliku OÜ lehm Meeda ja eesti holsteini seas Kärla Põllumajandusühistu lehm Nänni, kes pärjati ka Vissi tiitliga. Kõljala Põllumajandusliku OÜ lehm Paabu võitis EPK Vissi tiitli ja Meeda sai reservvissiks.

5. juulil toimus 24. korda nii eesti holsteini kui eesti punast tõugu lehmade näitus-konkurss Viss 2013 Ülenurmel. Teist aastat peeti mõlema tõu võistlus koos. Esitleti 109 lehma (67 EHF ja 42 EPK) 26 karjast. Esmaspoeginute klassi võitja eesti punast tõugu loomade seas oli AT & MK OÜ lehm Liina ja eesti holsteini seas Tartu Agro ASi lehm Mirdi. Eesti punase tõu Vissi tiitli pälvis Tartu Agro ASi Rahinge lauda lehm Killi, reservvissiks sai Meeli Sadala Piim OÜst. Eesti holsteini tõugu Vissiks pärjati Tartu Agro ASi Rahinge laudast Olli, reservvissiks sai Soone Farm OÜ Marii.

7. septembril valiti Tartu sügisnäituse & Tõuloom 2013 raames eesti maatõugu Viss. Tiitel anti 11. korda ning seekord oli loomi viiest karjast. Maatõu Viss 2013 tiitliga pärjati Eerika Farm OÜ lehm Kalli. Reservvissiks sai Miilu tartumaalase Rainer Partsi karjast.

JKK tunnustab kõiki osalejaid ja auhindab esmaspoeginud grupi võitjate omanikke!

Muhedat

Kiri JKK-le Hiinast

Tere, oleme Hiina põhinev ettevõtte. Meie firma toodab ja ekspordib kõiki kõrge kvaliteediga seadmed karja. Nüüd on meie kodulehel valmimisjärgus. Suletud on kaks hinnakirjade kõrvamärke. Meie hallituse disain on unikaalne. Kui teil on küsimusi või on vaja, ärge kartke meiega ühendust võtta.

Mike Xie
Sales manager

Tööjuubilarid

Piimaanalüüside laboratooriumi projekti-juht-konsultant **Aime Lokk** tähistas 1. septembril 15. tööjuubelit.

4. novembril on 15. tööjuubel väliteenistuse Harju- ja Pärnumaa zootehnikul **Maire Põhjalal**.

16. novembril on 35. tööjuubel biomeetria sektori juhatajal **Mart Ubal**.

3. detsembril on 40. tööjuubel piimaanalüüside laboratooriumi juhatajal **Mart Kuresool**.

Jõudluskontrolli Keskus

Estonian Animal Recording Centre

Kreutzwalldi 48A, Tartu 50094

Tel 738 7700

Piimaveiste jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7738
Sigade jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762
Järvamaa klienditeenindaja	738 7751
Hiiu-, Ida-Viru-, Jõgeva-, Valga- ja Võrumaa klienditeenindaja	738 7752
Lääne-, Põlva-, Rapla- ja Tartumaa klienditeenindaja	738 7753
Lääne-Viru ja Pärnumaa klienditeenindaja	738 7754
Harju-, Saare- ja Viljandimaa klienditeenindaja	738 7759
Põlvnemisandmed (veised)	738 7756
Geneetiline hindamine (veised)	738 7731
Geneetiline hindamine (sead)	738 7746
Raamatupidamine	738 7704

Labor

Kreutzwalldi 46, 51006 Tartu

Tel	738 7726
Faks	738 7724
Piimameetrite testimine	738 7722
Piimaproovide vastuvõtt	738 7721

Maakondade zootehnikud

Harjumaa	Maire Põhjala	Teaduse 2 (II korrus), Saku	tel 679 6419	gsm 516 7886	K 9.00-16.00
Hiiumaa	Maire Tamm	Mäe 2, Käina	tel 463 1147	gsm 5332 4204	1. ja 3. K 12.00-16.00
Ida-Võrumaa	Ludmilla Aan	Viru 5a II korrus, Jõhvi		gsm 516 7816	2. ja 4. T 10.00-14.00
Jõgevamaa	Merle Lillik	Ravila 10, Jõgeva	tel 776 0048	gsm 516 7868	E 9.00-15.00
Järvamaa	Saive Kase	Pärnu 58 II korrus, Paide	tel 385 0286	gsm 524 0147	K 9.30-13.30
Lääne-Võrumaa	Ludmilla Aan	Neffi 2, Piira, Lääne-Viru mk	tel 322 7018	gsm 516 7816	E 9.00-14.00
Läänemaa	Maila Kirs	Jaani 10 II korrus, Haapsalu	tel 473 3007	gsm 509 4675	K 9.00-15.00
Põlvamaa	Evi Prins	Puuri tee 1, Põlva	tel 799 3007	gsm 520 6231	K 10.00-13.00
Pärnumaa	Maire Põhjala	Haapsalu mnt. 86, Pärnu	tel 443 3120	gsm 516 7886	E 9.30-15.30
Raplamaa	Maila Kirs	Kuusiku tee 6, Rapla	tel 485 5673	gsm 509 4675	E 9.00-15.00
Saaremaa	Maire Tamm	Kohtu 10, Kuressaare	tel 453 1352	gsm 5332 4204	E 9.00-15.00
Tartumaa	Merle Lillik	Kreutzwalldi 48A-215, Tartu	tel 738 7739	gsm 516 7868	1. ja 3. T 8.00-15.00
Valgamaa	Evi Prins	Aia 17-202, Valga		gsm 520 6231	2. ja 4. E 10.00-13.00
Viljandimaa	Saive Kase	Vabaduse plats 4-317, Viljandi	tel 433 3713	gsm 524 0147	T 9.00-14.00
Võrumaa	Evi Prins	Liiva 11 II korrus, Võru	tel 782 1253	gsm 520 6231	T 10.00-13.00